

De invloed van Sociaal-Economische Status op maatschappelijk onbehagen, metaperceptie en polarisatie

Dacia Miesen

S3295698

Faculteit Psychologie, Universiteit Groningen

PSB3N-BT15

Groep: 21

Supervisor: Prof. Dr. Ernestine Gordijn

Tweede evaluator: Dr. H.J.E. Greijdanus

In samenwerking met: Grace Bouwer, Lennart Kölling, Danique Korstanje, Melissa Nakken,

Anne Sinclair

16 Januari 2023

Abstract

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag: *wat is de invloed van de zelfwaargenomen Sociaal-Economische Status (SES) van studenten op negatieve metapercepties en maatschappelijk onbehagen?* De eerste hypothese van dit onderzoek is dat een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer negatieve meta-percepties dan een hoge zelfwaargenomen SES. De tweede hypothese is dat een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer maatschappelijk onbehagen dan een hoge zelfwaargenomen SES. De derde hypothese is dat negatieve metapercepties de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen, mediëren. De laatste hypothese is dat meer maatschappelijk onbehagen, meer polarisatie voorspelt.

Aan dit experimentele onderzoek deden 164 proefpersonen mee. De zelfwaargenomen SES is door middel van een artikel gemanipuleerd. De proefpersonen werden willekeurig ingedeeld in een positieve of negatieve manipulatie. Na het lezen van het artikel kregen alle 164 proefpersonen dezelfde vragenlijst met vragen over meta-percepties, maatschappelijk onbehagen en polarisatie.

Uit het onderzoek blijkt dat er een significant effect is van SES op ervaren miskennis, relatieve deprivatie en meta-vooroordelen. Er is echter geen significant effect van SES op negatieve metastereotypen. Ten tweede is er geen direct effect van SES op maatschappelijk onbehagen. De derde uitkomst van dit onderzoek is dat er wel een significant indirect effect van SES op maatschappelijke onbehagen is via meta-vooroordelen, relatieve deprivatie en ervaren miskennis, maar niet via negatieve metastereotypering. Tot slot is er een significant effect van maatschappelijke onvrede op populisme en opvattingen over de overheid, maar niet significant voor politiek extremisme

Sleutelwoorden: Sociaal-Economische Status, maatschappelijk onbehagen, metaperceptie, polarisatie

Introductie

De invloed van Sociaal-Economische Status op maatschappelijk onbehagen, metaperceptie en Polarisatie

De coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis, de afgelopen jaren waren niet makkelijk en er is geen groep in de maatschappij gespaard gebleven. Deze zaken raken iedereen, studenten met een lagere Sociaal-Economische Status (SES) maar ook studenten met een hoge SES worden erdoor geraakt. Studenten hebben een bijzondere positie in de maatschappij. Enerzijds hebben zij een hoge SES, vanwege de goede verwachtingen door opleiding en vaak door een welvarende achtergrond. Maar anderzijds hebben veel studenten een huidige lage SES door gebrek aan geld en slechte huisvesting. Veel studenten hebben hoge studieschulden en sinds kort is er nieuws dat over deze studieschuld een hoge rente betaald moet worden. Studenten in de huidige maatschappij worden in de media dan ook wel de pech-generatie genoemd (Brink & Podium, 2022).

Hoe beïnvloedt deze maatschappelijke situatie hoe studenten naar de wereld kijken? Treffen we onbehagen en polarisatie aan bij studenten en wordt dat beïnvloed door de zelfwaargenomen SES? Is er mogelijk sprake van eenzelfde beïnvloeding door hoe studenten verwachten door de maatschappij aanschouwd te worden? Metaperceptie speelt hierbij een rol. Hoe denken wij dat andere over ons denken? Wanneer metapercepties negatief zijn kan dit als bedreigend worden ervaren en hierdoor de negatieve beeldvorming over andere groepen versterken (Greijdanus et al., 2009). Wanneer studenten denken dat Nederlanders negatief over hen denken, kan dit ervoor zorgen dat studenten negatiever gaan denken over Nederlanders. Op deze manier beïnvloedt metaperceptie de polarisatie in de maatschappij. In dit onderzoek staat de rol van zelfwaargenomen SES van studenten centraal en is het de vraag in hoeverre zelfwaargenomen SES-metapercepties en maatschappelijk onbehagen beïnvloedt. Daarnaast kijkt dit onderzoek naar het verband tussen onbehagen en polarisatie.

De rol van Sociaal-Economische Status

Sociaal-Economische Status (SES) is een breed concept dat niet direct meetbaar is. Het gaat over iemands persoonlijke positie op de maatschappelijke ladder. Wat deze SES exact voor iemand is, valt niet te berekenen. Het is geen concreet getal. Het is enkel globaal te bepalen aan de hand van indicatoren. De indicatoren voor SES zijn beroepsstatus, hoogte van het inkomen en opleidingsniveau (Winkleby et al, 1992). Het is mogelijk om SES objectief in beeld te brengen, zoals bijvoorbeeld met de werkwijze van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) in Nederland. Het CBS brengt relatieve welvaart in kaart en of iemand langdurig een laag inkomen heeft. De hoogst behaalde opleiding wordt hierbij ook meegenomen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). SES kan echter ook subjectief in beeld worden gebracht. Hierbij gaat het over het persoonlijke oordeel van de proefpersoon over de zelfervaren SES.

In het onderzoek van Jetten et al. (2017) is onderzocht of de SES van mensen van invloed is op de ervaren onzekerheid van de economische instabiliteit. Dit onderzoek stelt dat mensen met een lage SES, een grotere collectieve angst hebben wanneer de economische omstandigheden stabiel blijven, dan wanneer de economische omstandigheden onstabiel blijven. Ook de Sociale Identiteitstheorie (SIT) van Taifel & Turner (1979) stelt dat economische stabiliteit bedreigend is voor wie aan de onderkant van de sociale ladder staat.

Om de SES van studenten objectief te bepalen, moet er gekeken worden naar het inkomen, de welvaart waarin studenten zich bevinden en de hoogst behaalde opleiding. Studenten in Nederland hebben vergeleken met andere Europese landen het vaakst een bijbaan naast hun opleiding. In het onderzoek van Eurostat (2022) staat dat zeven op de tien studenten betaald werk doet. In veelal de meeste gevallen gaat het om een bijbaan van minder dan twaalf uur per week. Hoe hoger de leeftijd, hoe hoger het aantal gewerkte uren. Studenten werken dus relatief veel en hebben in hun ogen relatief weinig te besteden waardoor de

objectieve SES van studenten laag is.

Om erachter te komen wat de subjectieve SES van studenten is, zal de vraag gesteld moeten worden waar zij zichzelf op de sociale ladder zien. Toekomstperspectief is hierbij belangrijk. Studenten hebben tijdens de studie vaak nog een laag inkomen maar na een universitaire studie ligt het gemiddelde inkomen juist weer hoger (Kleinekoort, 2022). Kijkt een student dus enkel naar zijn of haar situatie op dat moment, dan kan het zijn dat de zelfwaargenomen SES laag is. Wanneer een student echter focus op de toekomst heeft, zou de zelfwaargenomen SES zomaar hoger kunnen liggen. Met andere woorden, de kans is groot dat de zelfervaren SES van studenten flexibel is en afhangt van met wie zij zich vergelijken en aan welke informatie zij denken wanneer het hen wordt gevraagd. In het huidige onderzoek maken wij hier gebruik van door zelfwaargenomen SES te manipuleren en na te gaan of een hogere zelfervaren SES leidt tot meer maatschappelijk onbehagen dan wanneer de zelfervaren SES laag is.

Maatschappelijk onbehagen en de relatie met polarisatie

Maatschappelijk onbehagen gaat over de bezorgdheid van de burger over de toestand van de samenleving. In het artikel van Gootjes et al. (2022) is dit omschreven als ‘een negatief gevoel of sentiment over de samenleving dat in het algemeen geworteld is in een bezorgdheid over maatschappelijk verval.’ Mudde (2004) stelt het volgende: ‘een deel van de bevolking vindt dat het de verkeerde kant op gaat met de samenleving. Maatschappelijk onbehagen speelt een belangrijke rol in het politieke gedrag van mensen zoals bij extremisme en Populisme.’ Volgens Kuppens et al. (2019) gaat het bij maatschappelijk onbehagen om een negatieve gemoedstoestand die beleefd wordt als een collectieve emotie over de samenleving. De Koster et al. (2010) beweert dat al tientallen jaren uit onderzoek blijkt dat in Nederland en andere liberale democratieën hoogopgeleiden minder maatschappelijk onbehagen ervaren dan laagopgeleiden.

Het is van belang om naar de oorzaken van maatschappelijk onbehagen te kijken omdat het onbehagen een rol speelt bij polarisatie in de samenleving. Polarisation is a process whereby oppositions between groups in society become stronger. Due to the increase of these oppositions, groups stand more against each other (KIS, 2018). Many Dutch people are concerned about this polarization of society (Dekker, 2022). Dekker claims that this polarization is caused by growing discontent, increasing extremism in thought and action, and the hardening of politics and society. Tiemeijer (2021) states that polarization of positions can be seen as a coping behavior. When there is a feeling of uncertainty, people seek stability. The increasing polarization of society causes an increase in political extremism. People feel unheard and go to more extreme votes in the hope that they will be heard (Pressman, D.E., 2009). The current research examines polarization in the context of populism, political extremism, and perceptions of government.

Populism is defined by Mudde (2004) as an ideology that views society as ultimately divided into two homogeneous and antagonistic groups: the so-called 'pure people' versus the so-called 'corrupt elite'. Populism states that politics must be an expression of the general will of the people. The populist chooses the side of the 'pure people'. Politically, populists are extremist in their ideology. The definition of political extremism is defined as a political theory that adheres to an inflexible and rigid policy or ideology (Pressman, D.E. 2009).

The degree of experienced social discontent is thus linked to polarization of society and also to extremism. The opinion one has about government also plays a role in polarization. This opinion is influenced by the degree of social discontent (Gootjes et al., 2021). There is a third factor that plays a role in polarization and that is the opinion one has about society.

Gootjes et al. (2021) stellen dat mensen met meer maatschappelijk onbehagen ook negatiever over de overheid denken. Wanneer burgers zich meer gehoord voelen door de overheid, hebben zij minder de neiging om politiek extreem te stemmen.

Dit onderzoek gaat na of gevoelens van maatschappelijk onbehagen, veroorzaakt door een lage zelfwaargenomen SES samenhangt met dergelijke uitingen van polarisatie. De vraag is waarom een lage zelfwaargenomen SES zou leiden tot meer maatschappelijk onbehagen. Daarvoor is het interessant om meer te weten te komen over metapercepties. De vraag is of metapercepties een rol spelen bij het ervaren van meer maatschappelijk onbehagen.

De rol van negatieve metapercepties

Hoe mensen in de maatschappij aankijken tegen iemand, maar ook tegen de sociale groep waar iemand bij hoort, speelt mee in de mate waarin een persoon maatschappelijk onbehagen ervaart. Durante & Fiske (2017) stellen dat mensen met een lagere Sociaal-Economische Status (SES) minder invloed hebben op de maatschappij. Internationaal worden mensen met een lagere SES gezien als incompetent. Mensen schrijven welzijn, gezondheid en intelligentie toe aan een hogere SES (Durante & Fiske, 2017). Het huidige onderzoek verwacht dat een lage SES tot meer negatieve metapercepties leidt en daardoor tot meer maatschappelijk onbehagen.

Finchilescu (2010) beweert het volgende: 'Hoe je denkt dat de andere groep over jou denkt, spelen een rol hoe jij de wereld om je heen ervaart. Negatieve metapercepties gaan over de negatieve kant van het concept. Om de metaperceptie te onderzoeken kijkt het huidige onderzoek naar metastereotypen, metavooroordelen, zelfwaargenomen misrecognitie en relatieve deprivatie.

Vorauer et al.(1998) introduceerden de term "metastereotype". Meta-stereotypering houdt in dat het individu probeert in te schatten hoe individuen van de outgroup individuen van de ingroup zien. Lammers et al. (2008) omschrijven metastereotypen als gedachtes over

“hoe ik denk dat ze zijn”. Ze beschrijven dat het hebben van weinig macht, leidt tot de activatie en toepassing van metastereotypen.

Wat ook een rol speelt, is dat het als prettig ervaren wordt wanneer iemand het gevoel heeft een betekenisvolle rol te spelen in de maatschappij. Het omgekeerde hiervan is miskennen. De ervaren miskennen van een persoon gaat over de mate waarin deze het gevoel heeft geen betekenisvolle rol te spelen in de maatschappij. Hierbij hoort ook het gevoel dat er op je neergekeken wordt en je minder gewaardeerd wordt door de samenleving (Van Noord et al., 2021). Relatieve deprivatie vindt plaats wanneer een persoon zijn eigen situatie vergelijkt met die van een ander en vervolgens de conclusie trekt dat hij of zij tekort gedaan is (Walker & Pettigrew, 1984).

Niet enkel het concept *metastereotype* speelt een rol bij de manier waarop iemand de maatschappij ervaart. Ook SES speelt een rol aangezien SES deel uitmaakt van de sociale identiteit en daarmee de aansluiting bij de in-group/out-group. Er wordt verwacht dat zowel hoge als lage SES-individueen meta-stereotypen hebben over hun status. Cuddy et al. (2008) verwachten echter dat studenten met een lage SES meer negatieve meta-stereotypen hebben die verband houden met hun status, zoals bijvoorbeeld minder competent zijn.

Huidig onderzoek

Deze scriptie kijkt naar de zelfervaren SES van studenten. De verwachting is dat studenten met een lage SES meer negatieve metapercepties hebben. Deze metapercepties hebben ook invloed op de polarisatie van studenten in de maatschappij. Wanneer studenten denken dat niet-studenten bevooroordeeld zijn ten opzicht van hen, zullen deze studenten minder de neiging hebben om contact te zoeken. Verder is de verwachting dat de negatieve metapercepties leiden tot meer maatschappelijk onbehagen en het ervaren van miskennen. Wanneer studenten toch het gevoel hebben een betekenisvolle rol te vervullen in de maatschappij, kan het zijn dat de zelfwaargenomen miskennen niet verhoogd is ondanks de

lagere SES. Dit zou kunnen komen doordat studenten hun toekomstige rol in de maatschappij al zien en niet enkel naar het heden kijken.

Specifieker onderzoekt deze scriptie of studenten met een lagere zelfwaargenomen SES verwachten dat ze negatiever door de samenleving worden waargenomen dan studenten met een hogere zelfwaargenomen SES (Hypothese 1). Dit blijkt dan uit meer negatieve metastereotypering en metavooroordelen, ervaren miskennen door de maatschappij en meer relatieve deprivatie. Verder onderzoeken we of studenten met een lagere SES meer maatschappelijk onbehagen ervaren dan personen met een hogere zelfwaargenomen SES (Hypothese 2). Dit onderzoek voorspelt dat de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen gemedieerd wordt door negatieve metapercepties (Hypothese 3). Tot slot wordt onderzocht of maatschappelijk onbehagen een verband heeft met polarisatie. Dit omvat de begrippen: populisme, extreme politieke voorkeuren en negatieve oordelen over de overheid (Hypothese 4).

Methode

Participanten en ontwerp

Om hypothese 3 te kunnen toetsen (het mediatiemodel), is op basis van een Monte Carlo poweranalyse voor indirecte effecten vastgesteld dat er minstens 165 deelnemers nodig zijn om een medium effect tussen de variabelen aan te tonen ($r = .3$). Het mediatie model heeft één mediator en de beoogde power is 0,8. Om dit te bereiken streven we ernaar om minstens 190 deelnemers te werven gegeven mogelijk uitval op basis van vooraf geregistreerde exclusiecriteria. Aan het onderzoek deden uiteindelijk 216 proefpersonen mee. Alle participanten waren Nederlands. Deze participanten waren allemaal eerstejaars psychologiestudenten. In de pre-registratie is opgenomen dat, indien er te weinig participanten geworven kunnen worden via SONA, we via sociale netwerken deze participanten te werven (https://aspredicted.org/LZ5_HXW). Dit plan is uitgevoerd als aanvulling, echter zijn deze

participanten niet meegenomen in het onderzoek doordat er via SONA voldaan kon worden aan het benodigde aantal participanten. Op basis van de eis om minstens 50% van de lijst ingevuld te hebben, werden 22 mensen verwijderd. Eén persoon heeft overal hetzelfde ingevuld, en één persoon heeft nergens iets ingevuld dus deze zijn ook verwijderd. Op basis van de eis dat ze minstens 15 seconden het artikel moeten lezen, werden er 21 mensen verwijderd. Als laatste zijn er 5 personen verwijderd doordat deze dubbel in de data stonden, en nog één persoon die driedubbel in de data stond. Dit resulteerde in een definitieve N van 164 participanten. Van deze participanten was 75% vrouw en 25% man. Van de participanten was 25% tussen de 16 en 18 jaar en het grootste gedeelte was tussen de 19 en 21 jaar met 61%. In de categorie 22 tot 25 zat 12,8% en ouder dan 25 bevatte 1,2% van de participanten.

De participanten zijn geworven in de periode van november 2022 tot december 2022. De eerstejaars psychologiestudenten werden geworven aan de hand van het SONA-systeem. Hierin werd de vragenlijst afgenomen tegen een beloning van SONA-punten. De inclusiecriteria om deel te nemen, waren: een Nederlandse nationaliteit, minimale leeftijd van 16 jaar en het studeren aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Het huidige onderzoek heeft een experimenteel design. In ons onderzoek is de onafhankelijke variabele Sociaal-Economische Status (SES). De participanten werden random toegewezen aan de lage SES-conditie ($N = 85$) en aan de hoge SES-conditie ($N = 79$). De manipulatie van de onafhankelijke variabele (SES) is gedaan aan de hand van een fictief artikel. Het fictieve artikel bevatte de manipulatie: de participanten in de lage SES-conditie hebben een negatief artikel over de SES van studenten gelezen. De participanten in de hoge SES-conditie hebben een positief artikel gelezen over de SES situatie van studenten. Aan de hand van de twee condities hebben wij geprobeerd de waargenomen eigen SES van de participanten te beïnvloeden. De belangrijkste afhankelijke variabelen waren negatieve meta-

percepties, maatschappelijk onbehagen en indicatoren van polarisatie. Dit onderzoek is goedgekeurd door de ethische commissie psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen.

Procedure en onafhankelijke variabelen

Via SONA kregen de participanten een link naar de vragenlijst op het online platform Qualtrics. Voorafgaand aan de vragenlijst zijn de deelnemers geïnformeerd over het onderzoek en is *informed consent* gegeven, deze is te vinden in Appendix A. Na de *informed consent* werd er gevraagd of de participanten een artikel van RTV Noord wilden lezen over de situatie van studenten anno 2022.

Door middel van dit artikel werd *SES* gemanipuleerd door participanten tijdelijk een positief of negatief beeld te geven wat betreft hun *SES*. Er zijn twee soorten artikelen gemaakt: In de *hoge* *SES*-conditie belichtte het artikel alle positieve kanten van het leven van een student en zijn toekomst, hetgeen moest zorgen voor een hogere zelfwaargenomen *SES*. Een voorbeeld hiervan is "Universitaire studenten hebben een vooruitzicht op een goede toekomst. De baankans is erg hoog. Het startinkomen is vaak al boven modaal en het inkomen neemt snel toe." In de *lage* *SES*-conditie belichtte het artikel juist alle negatieve kanten van het leven van een student en zijn toekomst, dit artikel moest zorgen voor een lagere zelfwaargenomen *SES*: "Ook uit de cijfers blijkt dat de maatschappij op dit moment vooral behoefte heeft aan mensen met meer relevante en praktische kennis, zoals in de bouw, zorg of de ICT. Salarissen en banen van universitair afgestudeerden vallen daardoor vaak erg tegen en de vooruitzichten op verbetering ook" is een voorbeeld van de negatieve manipulatie. De belichte onderwerpen, binnen de artikelen, werden zoveel mogelijk hetzelfde behouden in beide artikelen. De participanten werden random toebedeeld aan één van de artikelen.

Vervolgens werd er de manipulatie gecontroleerd door middel van de vraag waar de participanten zichzelf nu op de sociaaleconomische ladder zien, waar ze andere studenten zien

en waar ze zichzelf over vijf jaar op de ladder zien. Deze ladder ($\alpha = .75$, $M = 6.3$, $SD = 1.3$) had een schaal van *de slechtste banen, het minste geld, de slechtste huizen, de minste gezondheid en het minste respect* (1) tot *de beste banen, het meeste geld, de beste huizen, het beste gezondheid en het meeste respect* (10). Op basis van de antwoorden die gegeven zijn op deze vraag, kon er nagegaan worden of de manipulatie van zelfwaargenomen SES door middel van het artikel was gelukt. Aan het einde van het onderzoek werd de manipulatie ook nog gecontroleerd door de participanten te vragen of ze de boodschap in het krantenartikel waar hebben genomen (positief of negatief met betrekking tot de SES van studenten). Hietoe werden twee vragen gesteld: "Het artikel schetst een negatief beeld over de huidige SES van studenten" en "Het artikel geeft aan dat studenten een rooskleurige toekomst hebben" ($r = -.802$, $M = 4.4$, $SD = 0.9$). Vervolgens werden de afhankelijk variabelen gemeten meta-percepties (meta-stereotypering, meta-vooroordelen, waargenomen miskennen en relatieve deprivatie), maatschappelijk onbehagen, en polarisatie (populisme, opvattingen over de overheid en politiek extremisme). In de vragenlijst zijn daarnaast 3 *attention checks* verwerkt, een voorbeeld hiervan is "Typ nu een drie. Dit is een aandacht check." Indien meer dan 1 van de attention checks verkeerd ingevuld was, werd de data van de participant verwijderd.

Na deelname zijn studenten bedankt en op de hoogte gesteld van het doel van het onderzoek, door middel van de debriefing. Hierbij werd verteld dat het artikel fictief was. Ook waren er nummers van hulplijnen te vinden in de debriefing. Via deze hulplijnen konden participanten hulp zoeken voor problemen die aan het licht kwamen door ons onderzoek, bijvoorbeeld hulp bij de financiële situatie. Daarnaast was er een e-mailadres van één van de onderzoekers benoemd voor eventuele vragen en opmerkingen over het onderzoek. Na de debriefing hebben de participanten die via SONA zijn geworven de toegewezen SONA-punten gekregen.

Afhankelijke variabelen

Negatieve meta-percepties. Negatieve meta-percepties zijn op vier manieren gemeten.

Ten eerste hebben we *meta-stereotyping* gemeten. Meta-Stereotyping is gemeten door middel van een aangepaste schaal van Greijdanus et al. (2015), bestaande uit 9 items. We hebben de volgende vraag gebruikt: "Ik denk dat de meeste Nederlanders universitaire studenten inschatten als...", gevolgd door negen karaktereigenschappen. Vier van deze karaktereigenschappen zijn positief (bijvoorbeeld sociaal en competent), vier zijn negatief (bijvoorbeeld luidruchtig en lui) en één wordt vaak als negatief geïnterpreteerd (feestvierend). Vervolgens hebben we de participanten gevraagd om voor elk van deze karaktereigenschappen aan te geven op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre ze het eens waren met de stelling. De betrouwbaarheid van deze schaal, na hercodering van de positieve items, is $\alpha = .74$ ($M = 4.9$, $SD = 0.9$).

Ten tweede hebben we meta-vooroordelen gemeten aan de hand van twee items. We hebben de volgende vragen gesteld: "Ik denk dat anderen in de samenleving negatief denken over studenten zoals ik" en "Ik denk dat anderen in de samenleving positief denken over studenten zoals ik". Vervolgens zijn de participanten gevraagd om voor elk van deze eigenschappen aan te geven op de 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre zij het eens waren met de stelling. De betrouwbaarheid van deze schaal is $\alpha = .80$ ($M = 3.8$, $SD = 1.2$).

Ten derde hebben we *waargenomen miskennen* is gemeten. De schaal bestond uit drie items gebaseerd op de European Social Survey round 3, (2006). Deze items over het gevoel dat je gerespecteerd wordt en eerlijk wordt behandeld, zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: "De waarde van wat studenten doen, wordt erkend door de samenleving". De betrouwbaarheid van deze schaal met drie items is $\alpha = .67$ ($M = 3.5$, $SD = 1.0$).

Ten vierde hebben we *relatieve deprivatie* gemeten aan de hand van vier items over het gevoel dat studenten achtergesteld worden door de maatschappij, gebaseerd op het onderzoek van Kuppens et al. (2022). We hebben onze deelnemers gevraagd aan te geven op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre ze het eens waren met de stellingen. Een voorbeelditem is: “Als we iets van de overheid nodig hebben, moeten studenten altijd langer wachten”. De betrouwbaarheid van deze schaal met vier items is $\alpha = .81$ ($M = 4.1$, $SD = 1.2$).

Maatschappelijk onbehagen is gemeten aan de hand van vier items gebaseerd op het onderzoek van Gootjes et al. (2021) en zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: “Ik ben bang dat het misgaat in de maatschappij”. De betrouwbaarheid van deze schaal met vier items is $\alpha = .82$ ($M = 4.6$, $SD = 1.1$).

Polarisatie is gemeten met items die als doel hebben drie componenten van polarisatie, namelijk populisme, politiek extremisme en opvattingen over de overheid, te meten. *Populisme* is gemeten aan de hand van acht items gebaseerd op onderzoek van Akkerman et al. (2016). Deze items zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) en gericht op het standpunt van de participanten in kwesties over hoe de politiek omgaat met populaire en niet populaire onderwerpen en in hoeverre de overheid opkomt voor hun sociale klasse. Een voorbeelditem is: “De politiek in Nederland moet de wil van het volk volgen”. De betrouwbaarheid van deze schaal met acht items is $\alpha = .73$ ($M = 3.9$, $SD = 0.79$).

Politiek extremisme is gemeten aan de hand van drie items gericht op de politieke oriëntatie van onze deelnemers, met name omtrent het politieke spectrum (links of rechts georiënteerd). Zo zijn deelnemers bijvoorbeeld gevraagd om de volgende stelling: “Hoe zou u uw politieke oriëntatie omschrijven?” te beoordelen op een 7-punts Likertschaal (1- heel links

georiënteerd, 3- midden, 7- heel rechts georiënteerd). De betrouwbaarheid van deze schaal met drie items is $\alpha = .53$ met schaalgemiddelden ($M = 1.1$, $SD = 0.5$). Dit houdt in dat studenten aangeven gemiddeld 1.08 van het middelpunt (midden politiek georiënteerd) af te liggen (links of rechts).

Opvattingen over de overheid zijn gemeten aan de hand vier items gebaseerd op het onderzoek van Gootjes et al. (2021). Deze algemene stellingen over de overheid zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: “De overheid zorgt goed voor alle burgers”. Na hercodering van de positieve items, komt de betrouwbaarheid van deze schaal met vier items op $\alpha = .60$ gemiddelden ($M = 3.6$, $SD = 0.9$).

Resultaten

Correlaties en manipulatie checks

Correlaties tussen alle variabelen. Eerst onderzochten wij de relaties tussen de zelf waargenomen SES schaal, maatschappelijk onbehagen, de vier maten van negatieve meta-percepties (d.w.z. negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, waargenomen miskennen en (een meer indirecte indicator van negatieve meta-percepties) relatieve deprivatie), en de drie maten van polarisatie (extremisme, populisme, negatieve opvattingen over de overheid). Zie tabel 1 voor een overzicht van alle correlaties. De meeste correlaties gaan in de verwachte richting. Zo vonden wij dat een hogere score op zelfwaargenomen SES correleerde met een lagere score op waargenomen miskennen ($r = -.36$, $p < .001$), negatieve meta-vooroordelen ($r = -.21$, $p = .007$), relatieve deprivatie ($r = -.208$, $p = .008$) en maatschappelijk onbehagen ($r = -.19$, $p = .013$). Wij vonden echter geen significante correlatie in de verwachte richting voor negatieve meta-stereotypering ($r = -.07$, $p = .369$). We vonden ook geen significante correlatie tussen opvattingen met betrekking tot de overheid en waargenomen SES ($r = .01$, $p = .909$).

SES, METAPERCEPTIE, ONBEHAGEN EN POLARISATIE

Tabel 1*Correlaties*

Model	Maatschappelijk onbehagen	Meta- stereotypering	Relatieve deprivatie	Waargenomen miskenning	Meta- vooroordelen	Populisme	Extremisme	Opvattingen overheid
Zelf	<i>r</i> -.194	-.071	-.208	-.365	-.211	.015	0	.009
waargenomen	<i>p</i> .013	.369	.008	<.001	.007	.849	1	.909
SES								
Maatschappelijk	<i>r</i> -	.158	.304	.270	.206	.317	-.055	.391
Onbehagen	<i>p</i>	.043	<.001	<.001	.008	<.001	.485	<.001
Meta-	<i>r</i> .158	-	.200	.105	.337	.034	.099	.004
stereotypering	<i>p</i> .043		.010	.182	<.001	.668	.207	.959
Relatieve	<i>r</i> .304	.200	-	.383	.242	.465	-.068	.211
deprivatie	<i>p</i> <.001	.010		<.001	.002	<.001	.389	.007
Waargenomen	<i>r</i> .270	.105	.383	-	.412	-.041	.014	.079
miskenning	<i>p</i> <.001	.182	<.001		<.001	.601	.858	.315
Meta-	<i>r</i> .206	.337	.242	.412	-	-.047	.086	.006
vooroordelen	<i>p</i> .008	<.001	.002	<.001		.550	.275	.935
Populisme	<i>r</i> .317	.034	.465	-.041	-.047	-	-.178	.543
	<i>p</i> <.001	.668	<.001	.601	.550		0.23	<.001
Extremisme	<i>r</i> -.055	.099	-.068	.014	.086	-.178	-	-.062
	<i>p</i> .485	.207	.389	.858	.275	0.23		.428
Opvattingen	<i>r</i> .391	.004	.211	.079	.006	.543	-.062	-
overheid	<i>p</i> <.001	.959	.007	.315	.935	<.001	.428	

Manipulatie controles. De manipulatie van SES is op twee manieren gecontroleerd, namelijk een directe test van hoe de participanten de boodschap in het krantenartikel waar

hebben genomen (positief of negatief met betrekking tot de SES van studenten), en een meer subjectieve perceptie van de eigen SES van de participanten na het lezen van het artikel.

Naar verwachting bleek uit de variantieanalyse (ANOVA) met betrekking tot het effect van de manipulatie op de perceptie van het artikel dat deelnemers in de lage SES-conditie het artikel negatiever opvatten ($M = 5.3$, $SD = 0.7$) dan deelnemers in de hoge SES-conditie ($M = 2.6$, $SD = 0.7$), $F(1, 162) = 626.66$, $p < .001$, $\eta^2 = .81$.

Bovendien bleek uit de variantieanalyse (ANOVA) met betrekking tot het effect van de manipulatie op de waargenomen SES, zoals verwacht, dat deelnemers in de lage SES-conditie hun SES lager waar hebben genomen ($M = 5.9$, $SD = 1.3$) dan deelnemers in de hoge SES-conditie ($M = 6.7$, $SD = 1.2$), $F(1, 162) = 15.99$, $p < .001$, $\eta^2 = .09$.

Hypotheses testen

Hypothese 1: lage zelfwaargenomen Sociaal-Economische Status (SES) leidt tot meer negatieve meta-percepties dan een hoge zelfwaargenomen SES. We hadden verschillende maten van meta-percepties, namelijk negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, waargenomen miskening en, als een meer indirecte indicator van negatieve meta-percepties, relatieve deprivatie. Om de hypothese over de invloed van SES op negatieve meta-percepties te testen, gebruikten wij *Analysis of Variance* (ANOVA) voor elk van deze variabelen.

Zoals verwacht vonden wij een significant effect van SES op waargenomen miskening, $F(1, 163) = 17.36$, $p < .001$, $\eta^2 = .10$, wat betekent dat in de lagere SES-conditie deelnemers zich meer miskend voelen ($M = 3.9$, $SD = 1.0$) dan de groep met de hoge SES-conditie ($M = 3.2$, $SD = 0.9$). Bovendien vonden we een significant effect van SES op meta-vooroordelen, $F(1, 163) = 7.94$, $p = .005$, $\eta^2 = .05$, wat betekent dat we in de lagere SES-conditie hogere niveaus van negatieve meta-vooroordelen ($M = 4.0$, $SD = 1.1$) waar hebben genomen dan in de hogere SES-conditie ($M = 3.5$, $SD = 1.3$). Het effect van SES op negatieve

meta-stereotypering is echter niet significant ($F(1, 163) = 2.96, p = .087, \eta^2 = .02$), hoewel er een trend was in de verwachte richting. Dat wil zeggen dat we iets hogere niveaus van negatieve meta-stereotypering in de lage SES-conditie ($M = 4.8, SD = 1.0$) dan in de hoge SES-conditie ($M = 4.5, SD = 0.9$) zagen. Ten slotte vonden wij dat het effect van SES op relatieve deprivatie significant is, $F(1, 163) = 11.22, p < .001, \eta^2 = .07$, wat betekent dat in lage SES-conditie deelnemers zich meer achtergesteld voelen door de samenleving ($M = 4.5, SD = 1.2$) dan in hoge SES-conditie ($M = 3.8, SD = 1.3$). Samen ondersteunen deze bevindingen grotendeels hypothese 1 die aangeeft dat een lagere SES zorgt voor meer negatieve meta-percepties.

Hypothese 2: een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer maatschappelijke onbehagen dan een hoge zelfwaargenomen SES. Om de hypothese over de invloed van SES op maatschappelijk onbehagen te toetsen, gebruikten we opnieuw een *Analysis of Variance* (ANOVA). Uit de analyse bleek geen significant effect van de manipulatie van SES op de mate van maatschappelijk onbehagen ($M_{lowSES} = 4.7, SD = 1.1$); ($M_{highSES} = 4.5, SD = 1.0$), $F(1, 163) = 1.41, p = .236, \eta^2 = .01$). Onze hypothese werd dus niet ondersteund. Interessant genoeg vonden we wel dat de manipulatie invloed had op hoe geschokt participanten zich voelden over de samenleving. Dat wil zeggen, in de lage SES-conditie ($M = 5.0, SD = 1.4$) waren participanten meer geschokt over hoe de samenleving er op dit moment aan toe is dan participanten in de hoge SES-conditie ($M = 4.3, SD = 1.5$), $F(1, 163) = 7.42, p = .007, \eta^2 = .04$. Met andere woorden, de manipulatie had geen invloed op de maatschappelijke onvrede in het algemeen, maar liet de participanten na het lezen van het lage SES-artikel meer geschokt achter over de samenleving dan het hoge SES-artikel.

Hypothese 3: het verband tussen de zelfwaargenomen SES en maatschappelijk onbehagen wordt gemedieerd door negatieve meta-percepties. We onderzochten deze hypothese met behulp van PROCESS (model 4, Hayes, 2018). Dat wil zeggen, we testen voor

de verschillende indicatoren van negatieve meta-percepties (d.w.z. negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, relatieve deprivatie en waargenomen miskening) of ze de relatie tussen de *predictor* variabele (gemanipuleerde) SES en uitkomstvariabele maatschappelijk onbehagen mediëren. Wij vonden dat er een significant indirect effect is van SES op maatschappelijk onbehagen via waargenomen miskening (Effect = $-.09$, 95% CI [-0.20 , -0.01]), en via negatieve meta-vooroordelen, (Effect = $-.12$, 95% CI [-0.28 , -0.01]), evenals via relatieve deprivatie (Effect = $-.12$, 95% CI [-0.27 , -0.02]). Ten slotte vonden wij dat negatieve meta-stereotypering de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen niet significant medieert (Effect = $-.03$, 95% CI [-0.12 , 0.01]). Tezamen suggereert dit, in lijn met hypothese 3, dat deelnemers met een lagere subjectieve SES zich meer miskend en achtergesteld voelen en geloven dat studenten op een negatieve manier worden gezien, wat vervolgens meer maatschappelijk onbehagen voorspelt dan deelnemers met een hogere subjectieve SES. Wij vinden deze mediërende rol echter niet voor negatieve meta-stereotypering.

Hypothese 4: meer maatschappelijk onbehagen voorspelt meer polarisatie. Om de hypothese over de relatie tussen maatschappelijk onbehagen en polarisatie te testen, werden meerdere indicatoren van polarisatie nagegaan, namelijk politiek extremisme, opvattingen over de overheid (positief en negatief), en populisme. Een lineaire regressieanalyse die onderzocht of maatschappelijk onbehagen politiek extremisme voorspelde, liet geen significante relatie zien, $F(1, 162) = 1.20$, $R^2 = .01$, $B = .04$, $p = .275$. Verder liet een lineaire regressieanalyse die onderzocht of maatschappelijk onbehagen populisme voorspelde wel een significant verband zien, $F(1, 162) = 18.05$, $R^2 = .10$, $B = .24$, $p < .001$, wat suggereert dat participanten die meer onvrede voelen ook meer populistische opvattingen hebben. Met betrekking tot opvattingen over de overheid creëerden wij één gecombineerde subschaal met de negatieve opvattingen én de gehercodeerde positieve opvattingen. Een lineaire

regressieanalyse die onderzocht of maatschappelijk onbehagen negatieve opvattingen over de overheid voorspelde liet een significant verband zien, $F(1, 162) = 12.38$, $R^2 = .07$, $B = -.27$, $p < .001$, wat suggereert dat studenten die zich meer maatschappelijk onbehagen ervaren ook meer negatieve opvattingen over de overheid hebben. Tezamen suggereert dit dat we grotendeels steun vinden voor hypothese 4: participanten die meer maatschappelijk onbehagen ervaren hebben meer populistische opvattingen en hebben meer negatieve opvattingen over de overheid. Zij hebben echter geen extremere politieke oriëntatie.

Discussie

Dit onderzoek bespreekt de invloed van de zelfwaargenomen Sociaal-Economische Status (SES) van studenten, op negatieve metapercepties en maatschappelijk onbehagen. De eerste hypothese van dit onderzoek is dat een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer negatieve meta-percepties dan een hoge zelfwaargenomen SES. Dit zou dan blijken uit meer negatieve metastereotypering en meta-vooroordelen, ervaren miskening door de maatschappij en meer relatieve deprivatie. De tweede hypothese is dat een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer maatschappelijk onbehagen dan een hoge zelfwaargenomen SES. De derde hypothese is dat negatieve metapercepties de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen, mediëren.

Tot slot is de vierde hypothese dat meer maatschappelijk onbehagen, meer polarisatie voorspelt.

De resultaten van het onderzoek komen deels overeen met onze verwachtingen. Uit het onderzoek blijkt dat er een significant effect is van SES op ervaren miskening wat betekent dat in de lagere SES-conditie deelnemers zich meer miskend voelen dan de groep met de hoge SES-conditie. Ook is er een significant effect op relatieve deprivatie wat betekent dat in lage SES-conditie deelnemers zich meer achtergesteld voelen door de samenleving dan in hoge SES-conditie. Er is echter geen significant effect van SES op negatieve metastereotypen. Er

was wel een trend in de verwachte richting. Dat wil zeggen dat we iets hogere niveaus van negatieve meta-stereotypering in de lage SES-conditie zagen dan in de hoge SES-conditie.

Ten tweede is er geen direct effect van SES op maatschappelijk onbehagen. Wat wel interessant is, is dat de deelnemers in de lage SES-conditie zich meer geschokt voelden dan de deelnemers in hoge SES-conditie. De manipulatie had hier dus geen invloed op maatschappelijke onvrede in de verschillende condities, maar wel op hoe geschokt de deelnemers in de lage SES-conditie waren over de samenleving na het lezen van het artikel.

De derde uitkomst van dit onderzoek is dat deelnemers met een lagere subjectieve SES zich meer miskend en achtergesteld voelen en geloven dat studenten op een negatieve manier worden gezien (metastereotypering). Dit voorspelt vervolgens meer maatschappelijk onbehagen voor deze groep. Dus als studenten zichzelf lager op de sociaaleconomische ladder zetten, hebben zij het gevoel dat studenten zoals zij negatiever door de maatschappij worden gezien. Dit voorspelt maatschappelijk onbehagen.

Tot slot is er een significant effect van maatschappelijke onvrede op populisme en opvattingen over de overheid, maar niet significant voor politiek extremisme. Kortom, studenten die te maken hebben met hogere niveaus van maatschappelijke onvrede hebben vaker een negatiever oordeel over de overheid, maar deze studenten hebben niet automatisch een extremere politieke mening.

Theoretische implicaties

Wij hebben geen exacte replicatie van een voorgaand onderzoek gedaan maar wij hebben het onderzoek van Arzbach (2023) als inspiratie gebruikt. Verder zijn ook uitkomsten uit voorgaande onderzoeken meegenomen in dit onderzoek. In dit onderzoek is gevonden dat zelfwaargenomen Sociaal-Economische Status (SES), negatieve meta percepties voorspelt. Dit sluit aan bij het onderzoek van Greijdanus et al. (2009). Hier werd gevonden dat wanneer metapercepties negatief zijn, dit als bedreigend kan worden ervaren en hierdoor de negatieve

beeldvorming over andere groepen versterkt. Ook is er gekeken naar negatieve metapercepties en hier is gevonden dat negatieve metavooroordelen, relatieve deprivatie en waargenomen miskening beïnvloed worden door SES. Niet al onze bevindingen waren in lijn met voorgaande onderzoek maar wel een deel ervan. Wij hebben geen effect van SES op negatieve metastereotypering kunnen aantonen. Dit is niet in lijn met het onderzoek van Greijdanus et al. (2009) die wel een significant effect had gevonden. Dit kan liggen aan het feit dat zij een andere populatie hebben onderzocht. Wij hebben enkel naar eerstejaars psychologiestudenten gekeken.

Bij onze tweede hypothese is gekeken of studenten met een lagere SES meer maatschappelijk onbehagen vertonen dan personen met een hogere zelfwaargenomen SES. Deze hypothese was gebaseerd op het onderzoek van Jetten et al. (2017). In dat onderzoek is gekeken naar de invloed van SES op collectieve angst over de maatschappij. Zij vonden dat bij studenten met een lage SES de collectieve angst groter was wanneer de economische omstandigheden stabiel waren dan wanneer ze onstabiel waren. In ons onderzoek is niet gekeken naar de collectieve angst, maar wel naar de invloed van een lage dan wel hoge waargenomen SES op maatschappelijk onbehagen. Wij vonden hier echter geen directe steun voor. De reden hiervoor kan zijn dat Jetten et al. (2017) gebruik hebben gemaakt van een fictieve wereld terwijl wij ons in ons onderzoek hebben gericht op de echte wereld van de student. Wat wij wel gevonden hebben, is dat deelnemers van de lage SES-manipulatie meer geschokt waren over hoe de samenleving er nu aan toe is dan de deelnemers met de hoge SES-manipulatie. Dit suggereert dat angst een belangrijke variabele is om mee te nemen wanneer er gekeken wordt naar de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen.

De derde hypothese is dat negatieve metapercepties de relatie tussen SES en maatschappelijk onbehagen mediëren. Dit komt overeen met het model van Arzbach (2023). Wij hebben hetzelfde model getest als Arzbach. Zijn onderzoek focust ook op

maatschappelijk onbehagen en SES en waarom maatschappelijk onbehagen voorspeld wordt door de zelfwaargenomen SES. Dit onderzoek hebben wij gerepliceerd met het verschil dat in ons onderzoek de SES gemanipuleerd is en Arzbach heeft SES gemeten en niet gemanipuleerd. Verder hebben wij gebruik gemaakt van Nederlandse studenten en Arzbach heeft gebruik gemaakt van Amerikanen. De bevindingen van ons onderzoek komen echter overeen. Onze eigen bevindingen voegen zelfs nog iets toe. Wij hebben de causale relatie van SES op metaperceptie gevonden dat indirect leidt tot meer onbehagen.

Tot slot hebben wij gekeken of maatschappelijk onbehagen meer polarisatie voorspelt (Hypothese 4). Dit hebben wij gemeten met de indicatoren van polarisatie: politiek extremisme, opvattingen over de overheid en populisme. Deelnemers die meer maatschappelijk onbehagen ervaren, hebben ook meer populistische en negatieve opvattingen over de overheid. Er is echter niet gevonden dat zij een extremere politieke oriëntatie hebben. Vooraf vonden wij in de literatuur dat al tientallen jaren uit onderzoek blijkt dat in Nederland en andere liberale democratieën, hoogopgeleiden minder maatschappelijk onbehagen ervaren dan laagopgeleiden (De Koster et al., 2010). Verder vonden wij dat personen die zich ongehoord voelen, extremer gaan stemmen in de hoop dat ze wel gehoord worden (Pressman, D.E, 2009). We hebben niet gevonden dat studenten met meer maatschappelijk onbehagen extremer gaan stemmen. Om populisme te meten, is het artikel van Akkerman et al. (2017) als bron gebruikt. Dit artikel beweert dat populistische houdingen bij zowel de linkse als de rechtse stemmer een lager politiek vertrouwen veroorzaakt (Akkerman et al., 2017). De onderzoeken zijn niet exact met elkaar te vergelijken, omdat Akkerman et al. politiek vertrouwen gemeten heeft en wij populisme. Maar als je beredeneert dat meer maatschappelijk onbehagen samengaat met een afnemend politiek vertrouwen, dan kun je stellen dat onze resultaten in lijn met het onderzoek zijn.

Praktische implicaties

Dit onderzoek is interessant voor de wetenschap, maar ook van belang voor de maatschappij. Metapercepties, maatschappelijk onbehagen, populisme en SES zijn allemaal nauw verbonden met het algemeen welzijn. Daarom is wetenschappelijke vooruitgang op deze gebieden van groot belang voor de maatschappij en de wetenschap. Voor de maatschappij is het relevant omdat maatschappelijk onbehagen kan leiden tot demonstraties of een pessimistische kijk op de staat van het land. Voor de overheid zijn onze resultaten ook interessant. We hebben een effect van SES op metapercepties gevonden en we hebben gevonden dat metapercepties vervolgens een rol spelen bij maatschappelijk onvrede. Verder is er ook naar voren gekomen dat toegenomen maatschappelijk onbehagen samenhangt met polarisatie. Om polarisatie en de mogelijke onrust die daarbij ontstaat te voorkomen, is het voor de overheid van belang om de invloed van SES niet te onderschatten. Vooral het feit dat studenten met een lagere SES zich miskend zouden kunnen voelen, is van belang. Doordat zij zich miskend voelen, kan dit leiden tot onvrede. Deze onvrede zou kunnen zorgen voor polarisatie. Om politieke rust te kunnen bewaren, zou het dus interessant zijn om meer aandacht besteden aan studenten die een lagere SES ervaren en na te gaan hoe we kunnen voorkomen dat zij zich niet gewaardeerd voelen door de maatschappij.

Voor het algemeen welzijn van studenten met een lagere zelfwaargenomen SES is het ook van belang om iets te doen met de gevonden resultaten. Het heeft impact op hoe studenten denken gezien te worden: als studenten het gevoel hebben niet mee te tellen in de maatschappij, dan moet daar iets mee gedaan worden. Door het gevoel van niet mee te tellen ontstaat er een groeiend gevoel van onbehagen, wat weer samenhangt met polarisatie. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat iedereen daadwerkelijk het gevoel heeft evenveel waard te zijn en er net zoveel toe te doen? Studenten zijn een vrij bevoorrechte groep van de maatschappij.

Wat zou er gevonden worden bij personen die minder bevoorrecht zijn? Beleidsmakers en politici zouden hierover kunnen nadenken en actie op kunnen ondernemen.

Beperkingen van het onderzoek en suggesties voor toekomstig onderzoek

Wij hebben in ons onderzoek enkel naar eerstejaars psychologiestudenten gekeken. Wij wilden nagaan hoe studenten zich in de maatschappij voelen, afhankelijk van hoe zij hun SES zelf waarnemen. Daarnaast is gekozen voor studenten omdat deze doelgroep voor ons onderzoek makkelijk bereikbaar was. Verder was het voor ons ook van belang dat wij de SES konden manipuleren. Studenten leken ons een geschikte groep omdat deze doelgroep zowel een lage als een hoge SES kunnen hebben. Ze vallen nu nog onder een lage SES maar in de toekomst hebben ze de kans door het niveau van opleiding om in de hoge SES te eindigen. Het was voor ons onderzoek efficiënt, overzichtelijk en haalbaar om deze groep te gebruiken. Op deze manier konden we verschillende variabelen zoals leeftijd, opleidingsniveau en SES enigszins constant houden. Dat er enkel onderzoek gedaan is onder studenten beperkt echter wel de generaliseerbaarheid van de bevindingen. Het onderwerp is van belang voor de gehele populatie en het zou daarom in de toekomst voor een groter deel van de maatschappij onderzocht kunnen worden. Voor een vervolgonderzoek zou het een idee zijn om deelnemers te zoeken die een betere afspiegeling van de maatschappij zijn.

Het ontbreken van een controle- of neutrale groep is ook een beperking voor ons onderzoek. We hebben aangetoond dat de positie op de SES-ladder beïnvloed is door de manipulatie, maar welke kant het effect opgaat, is nu moeilijk te zeggen. De controlegroep is een groep die geen manipulatie aangeboden krijgt. Voor een vervolgonderzoek zou het een idee zijn om een controlegroep toe te voegen om de richting van het effect verder uit te zoeken. Hebben de proefpersonen in de hoge SES-conditie vergeleken met de controlegroep een hogere zelf waargenomen SES of hebben de proefpersonen in de lage SES-conditie juist een lagere SES vergeleken met de controlegroep?

In plaats van een experimentele opzet zou er ook gekozen kunnen worden voor een longitudinaal onderzoek. Je gaat dan bij dezelfde proefpersonen op verschillende momenten kijken wat er gebeurt na verloop van tijd met de zelfwaargenomen SES en daarmee samenhangend, met hun metapercepties en maatschappelijk onbehagen. Op deze manier zou er toch een oorzakelijk verband aangetoond kunnen worden, wat nu niet mogelijk is.

Conclusie

Wij hebben onderzoek gedaan naar de vraag: ‘Wat is de invloed van de zelfwaargenomen Sociaal-Economische Status (SES) van studenten op negatieve metapercepties en maatschappelijk onbehagen?’ We hebben ook gekeken naar de relatie tussen maatschappelijk onbehagen en polarisatie. Hierbij verwachtten wij dat de relatie tussen zelfwaargenomen SES en maatschappelijk onbehagen gemedieerd wordt door negatieve metapercepties.

De twee belangrijkste bevindingen die gedaan zijn in ons onderzoek, zijn als eerste het vinden van een bemiddelingseffect van SES op sociale ontevredenheid via metapercepties. Dus welke SES je hebt, is indirect van invloed op hoe tevreden je bent. De tweede belangrijke bevinding is het significante effect van maatschappelijke onvrede op populisme en opvattingen over de overheid. Dit betekent dat wanneer studenten meer maatschappelijk onbehagen ervaren, ze vaker negatieve opvattingen over de overheid zullen hebben en een sterker populistisch idee. Wat we niet hebben gevonden is dat studenten met meer maatschappelijk onbehagen extremere politieke opvattingen hebben. Wij hebben gevonden dat de zelfervaren SES geen direct effect heeft op maatschappelijk onbehagen, maar wel op ervaren miskennis, metavooroordelen en relatieve deprivatie. Dat er geen direct effect op maatschappelijk onbehagen gevonden is, betekent dat we niet hebben kunnen aantonen dat de bezorgdheid van de burger over de toestand in de samenleving beïnvloed wordt door zelfervaren SES. Wat we wel hebben gevonden, is dat studenten in de lage SES-manipulatie

meer geschokt waren over de samenleving na de manipulatie.

Er is ook aangetoond dat studenten die zichzelf als lage SES ervaarden, tijdens het onderzoek het gevoel hadden dat anderen negatieve stereotypen over hen hadden. Al met al hebben we een onderzoek uitgevoerd dat ons interessante, nieuwe inzichten heeft bezorgd. Echter, toekomstig onderzoek is nog nodig om de kennis verder uit te breiden en wellicht in de toekomst het welzijn van de mens in de maatschappij te kunnen verbeteren.

Referenties

- Akkerman, A., Zaslove, A. & Spruyt, B. (2017). ‘We the People’ or ‘We the Peoples’? A Comparison of Support for the Populist Radical Right and Populist Radical Left in the Netherlands. *Swiss Political Science Review*, 23(4), 377–403.
<https://doi.org/10.1111/spsr.12275>
- Arzbach, J. (2023). *My place in society and how I am seen by others: Negative meta-stereotyping and its relation to Societal discontent* [ongepubliceerde data].
 Rijksuniversiteit in Groningen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020, 30 november). *Sociaaleconomische status van huishoudens in Nederland*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/49/sociaaleconomische-status-van-huishoudens-in-nederland>
- Cuddy, A. J., Fiske, S. T., & Glick, P. (2008). Warmth and Competence as Universal Dimensions of Social Perception: The Stereotype Content Model and the BIAS Map. *Advances in Experimental Social Psychology*, 61–149.
[https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(07\)00002-0](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(07)00002-0)
- Dekker, P. (2022, 27 september). *Politieke polarisatie is in Nederland geen overheersende trend*. Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/politieke-polarisatie-is-in-nederland-geen-overheersende-trend/>

- Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(1), 5–18.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.1.5>
- Durante, F., & Fiske, S. T. (2017). How social-class stereotypes maintain inequality. *Current Opinion in Psychology*, 18, 43–48.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.07.033>
- Eurostat. (2022, 29 augustus). *How many students worked while studying in 2021?*
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220829-1>
- ESS Round 3: European Social Survey Round 3 Data (2006). Data file edition 3.7. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.
[doi:10.21338/NSD-ESS3-2006](https://doi.org/10.21338/NSD-ESS3-2006)
- Finchilescu, G. (2010). Intergroup Anxiety in Interracial Interaction: The Role of Prejudice and Metastereotypes. *Journal of Social Issues*, 66(2), 334–351.
<https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2010.01648.x>
- Greijdanus, H., Postmes, T., Gordijn, E. H. & van Zomeren, M. (2015). Stealing Ourselves: Intragroup Communication while Anticipating Intergroup Contact Evokes Defensive Intergroup Perceptions. *PLOS ONE*, 10(6), e0131049.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0131049>
- Gootjes, F., Kuppens, T., Postmes, T. & Gordijn, E. (2021). Disentangling Societal Discontent and Intergroup Threat: Explaining Actions Towards Refugees and Towards the State. *International Review of Social Psychology*, 34(1), 8, 1-14.
- Jetten, J., Mols, F., Healy, N. & Spears, R. (2017). “Fear of Falling”: Economic Instability Enhances Collective Angst among Societies’ Wealthy Class. *Journal of Social Issues*,

73(1), 61–79.

<https://doi.org/10.1111/josi.12204>

Lammers, J., Gordijn, E. H., & Otten, S. (2008). Looking through the eyes of the powerful.

Journal of Experimental Social Psychology, 44(5), 1229–1238.

<https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.03.015>

De Koster, W., Houtman, D., & Van Der Waal, J. (2010). Van God los: Post-Christelijk

cultureel conflict in Nederland. *Sociologie*, 6(3), 27–49.

<https://repub.eur.nl/pub/26139/>

Kleinekoort, S. (2022, 17 januari). *Gemiddelde Startsalaris HBO/WO In 2021*.

HetGeldCollege.nl. <https://hetgeldcollege.nl/gemiddelde-startsalaris-hbo-wo/>

Kuppens, P., Dejonckheere, E., Kalokerinos, E. K. & Koval, P. (2022). Some

recommendations on the use of daily life methods in affective science. *Affective Science*, 3(2), 505–515.

<https://doi.org/10.1007/s42761-022-00101-0>

Metaperception definition | Psychology Glossary | AlleyDog.com. (z.d.).

<https://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Metaperception>

Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541–563.

<https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>

Pressman, D. E. (2009, februari). *Risk Assessment Decisions for Violent Political Extremism*.

Geraadpleegd op 12 januari 2023, van

<https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsres/pblctns/2009-02-rdv/2009-02-rdv-eng.pdf>

Rijksuniversiteit Groningen - Faculteit Gedrags- & Maatschappijwetenschappen. (2021, 22

januari). *Onbehagen, migratie, gastvrijheid en maatschappelijke onrust*.

<https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2300>

Sociaaleconomische status van huishoudens in Nederland. (2020, 30 november). *Centraal*

Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl->

[nl/maatwerk/2020/49/sociaaleconomische-status-van-huishoudens-in-nederland](https://www.cbs.nl/nl-)

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of inter-group conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of inter-group relations* (pp. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole.

Tiemeijer, W. (2021, 4 mei). *Focus op 'onze cultuur' of Nederlandse volksaard brengt ons niet verder*. Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/focus-op-onze-cultuur-of-nederlandse-volksaard-brengt-ons-niet-verder/>

van Noord, J., Spruyt, B., Kuppens, T., & Spears, R. (2021). In the Shadow of the Schooled Society: Feelings of Misrecognition and the Education Ladder. *Social Problems*. <https://doi.org/10.1093/socpro/spab034>

Vorauer, J. D., Main, K. J. & O'Connell, G. B. (1998). How do individuals expect to be viewed by members of lower status groups? Content and implications of meta-stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 917–937. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.4.917>

Wat is polarisatie? (z.d.). *KIS*. <https://www.kis.nl/artikel/wat-polarisatie>

Walker, I., & Pettigrew, T. F. (1984). Relative deprivation theory: An overview and conceptual critique. *British Journal of Social Psychology*, 23(4), 301–310. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1984.tb00645.x>

Winkleby, M., Jatulis, D. E., Frank, E., Fortmann, S. P. (1992). Socioeconomic status and health: How education, income and occupation contribute to risk factors for cardiovascular disease. *American Journal of Public Health*, 82, 816-820.

Qualtrics XM // Krachtige Experience Management Software.

Qualtrics. Geraadpleegd op 10 november 2022, van

<https://www.qualtrics.com/nl/?rid=langMatch&prevsite=en&newsite=nl&geo=NL&geomatch=>

Bijlage

Bijlage A. Informatie pagina

INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK

“STUDENTENLEVEN ANNO 2022”

Waarom krijg ik deze informatie?

- Je wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek, omdat wij geïnteresseerd zijn in hoe studenten de Nederlandse samenleving en hun eigen positie hierin zien.
- Bij dit onderzoek zijn 6 bachelorstudenten van de Rijksuniversiteit Groningen betrokken en wordt begeleid door prof. dr. E. Gordijn.
- De startdatum van het onderzoek is 25-11-2022 en de einddatum van het onderzoek is 31-03-2023.
- Je wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek, omdat wij geïnteresseerd zijn in hoe studenten de Nederlandse samenleving en hun eigen positie hierin zien.

Moet ik deelnemen aan dit onderzoek?

Deelname aan het onderzoek is vrijwillig. Jouw toestemming is echter vereist. Lees deze informatie daarom zorgvuldig door. Pas achteraf beslis je of je mee wilt doen. Als je besluit niet deel te nemen, hoeft je dit niet uit te leggen en zijn er geen negatieve gevolgen. Je hebt dit recht te allen tijde, ook nadat je toestemming hebt gegeven om deel te nemen aan het onderzoek.

Wat is het doel van dit onderzoek?

Wij willen nagaan hoe studenten de maatschappij zien. Ook willen we weten hoe ze de positie van studenten in de maatschappij zien.

Wat vragen we van je tijdens dit onderzoek?

- Ten eerste zullen we je om jouw toestemming vragen om deel te nemen.
- Wanneer je akkoord gaat met deelname, wordt je naar de online vragenlijst geleid. In de vragenlijst krijg je een artikel van RTV Noord te lezen over hoe het gaat met studenten in Groningen. Daarna krijg je diverse vragen over jouw positie als student in de maatschappij en jouw ideeën over de maatschappij. Als laatste beantwoord je enkele demografische vragen, zoals je leeftijd, geslacht, werk en politieke oriëntatie.
- Na het invullen van de vragenlijst ontvang je meer informatie over dit onderzoek.
- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten.
- Je ontvangt SONA punten als compensatie voor jouw deelname.

Wat zijn de gevolgen van deelname aan het onderzoek?

- Met ons onderzoek hopen we meer inzicht te krijgen in hoe studenten aankijken tegen de maatschappij en de positie van studenten hierin. Met jouw deelname kun je bijdragen aan dit onderzoek. Jouw deelname helpt daarnaast 6 Bachelor studenten met hun Bachelorthese onderzoek.
- Wij zijn van mening dat er weinig tot geen risico's verbonden zijn aan deelname aan dit onderzoek. Het kan echter zijn dat je sommige vragen moeilijk te beantwoorden vindt of ze liever niet beantwoordt. Houd er rekening mee dat jij je altijd kunt terugtrekken uit het onderzoek, wat geen negatieve gevolgen voor jou heeft.

Hoe gaan we om met je data?

- Jouw gegevens zijn vertrouwelijk. Hoewel er geen persoonlijke gegevens worden verzameld, kan sommige informatie je identificeren wanneer ze worden gecombineerd (d.w.z. geslacht, leeftijdscategorie).
- Alleen de onderzoekers van deze studie zullen toegang tot de gegevens hebben. De gegevens bestaan uit jouw antwoorden op de vragen die worden verzameld met behulp van een online vragenlijst.
- Wij verzamelen deze gegevens voor wetenschappelijke doeleinden. Als de gegevens worden gepubliceerd, zullen we informatie anonimiseren die kan worden gebruikt om individuele deelnemers te identificeren. Na afloop van het onderzoek worden de gegevens opgeslagen op een veilige server van de Rijksuniversiteit Groningen en 10 jaar bewaard.

Zijn er nog andere dingen die je moet weten?

- Je mag altijd vragen stellen over het onderzoek. Je kunt dit doen door een e-mail te sturen naar e.h.gordijn@rug.nl.
- Heb je vragen/zorgen over jouw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? Dan kun je contact opnemen met de Ethische Commissie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen: ec-bss@rug.nl.
- Heb je vragen of opmerkingen over de omgang met jouw persoonsgegevens? Dan kun je contact opnemen met de functionaris voor gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen: privacy@rug.nl.
- Als onderzoeksdeelnemer heb je recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie (je kunt een screenshot maken van deze informatie).

Bijlage B. Informed Consent Formulier**GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING****“STUDENTENLEVEN ANNO 2022”**

research code: PSY-2223-S-0102

- Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb de gelegenheid gehad om er via email vragen over te stellen.
- Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.
- Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.
- Mijn Sona-nummer wordt gebruikt om mij Sona-credits te geven. Een week na mijn deelname zal mijn Sona-nummer uit de dataset worden verwijderd
- Ik geef hieronder aan waar ik toestemming voor geef:

Toestemming voor deelname aan het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor deelname

Nee, ik geef geen toestemming voor deelname

Toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens:

Ja, ik geef toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens zoals vermeld in de onderzoeksinformatie. Ik weet dat ik tot een week na mijn deelname kan vragen om mijn gegevens te laten verwijderen. Ook als ik besluit om te stoppen met deelname, kan ik hierom vragen.

SES, METAPERCEPTIE, ONBEHAGEN EN POLARISATIE

Nee, ik geef geen toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens.

Bijlage C. Debriefing

Dank voor jouw deelname aan dit onderzoek.

Voordat je verder gaat, willen wij graag nog meer over dit onderzoek vertellen.

LEES DEZE INFORMATIE GOED DOOR:

In dit onderzoek kreeg je een artikel te lezen waarin de indruk werd gegeven over de positie van studenten in de maatschappij en over hoe het met studenten gaat.

Voor sommige deelnemers benadrukten we een heel positief beeld van het leven van studenten (“het gaat heel goed met studenten en hun toekomst is rooskleurig”), voor andere deelnemers juist een heel negatief beeld (“het gaat heel slecht met studenten en hun toekomst ziet er somber uit”). We gaven verder aan dat dit artikel was geschreven voor de website van RTVNoord.

We willen benadrukken dat het artikel fictief was en dus niet op de website van RTVNoord heeft gestaan. De cijfers die genoemd worden zijn niet echt, maar voor het doel van dit onderzoek bedacht.

We willen hiermee onderzoeken of dit soort informatie een relatie heeft met jouw mening over de maatschappij en de positie van studenten in de maatschappij.

Het is mogelijk dat de informatie over studenten, hun welzijn en hun toekomstperspectief bij jou leidt tot negatieve gedachten of bij jou negatieve gedachten losmaakt over jouw eigen situatie. Als je behoefte hebt aan een luisterend oor of aan hulp dan willen we je wijzen op de volgende mogelijkheden:

- **Studieadviseur:** hier kun je terecht met vragen over je studie of op dinsdag en donderdag van 11.00-12.00 is er een spreekuur hier kun je vrij binnen lopen met een korte vraag. Mocht je meer tijd nodig hebben of op een ander tijdstip langs willen

komen dan is het mogelijk om via het studenten service centrum een afspraak in te plannen :

<https://www.rug.nl/education/contact/study-advisors/>

studieadvies.psy@rug.nl.

tel. 050-3636301

- **Studentenpsychologen:** Hier kan je terecht als je bijvoorbeeld stress- of (faal)angstklachten hebt, worstelt met je identiteit of als jij je angstig of somber voelt.

Via de volgende link kun je makkelijk een afspraak inplannen:

<https://student.portal.rug.nl/infonet/studenten/voorzieningen/studenten-service-centrum/contact-and-appointments/student-psychologists>.

- **All ears Groningen:** Het kan zijn dat je worstelt met problemen of vragen die begrip en een 'luisterend oor' vereisen. All Ears -werkers zijn zelf geen student, maar staan door hun professionele of persoonlijke achtergrond in nauw contact met studenten. Deze gesprekken zijn laagdrempelig en vrijblijvend. Je kunt zonder afspraak langskomen. Alles wat je bespreekt, blijft volledig vertrouwelijk:

<https://www.allearsgroningen.nl>

- **WijGroningen:** Heb je problemen om rond te komen? Heb je schulden of vind je het lastig om rekeningen op tijd te betalen? Dan kan WIJ Groningen je misschien helpen:

<https://wij.groningen.nl/inkomen-en-werk/hulp-bij-geldzaken/>.

Indien je graag meer wilt weten over de resultaten van dit onderzoek kun je een mail sturen aan: M.E.G.Bouwer@student.rug.nl. Nadat de data geanalyseerd zijn zal je in dat geval een samenvatting van de resultaten ontvangen.

Tot slot: Wij vragen je ook om niet met andere studenten over dit onderzoek te praten, omdat deze voorkennis over het onderzoek de resultaten zal beïnvloeden en daarmee waardeloos maakt.

We willen je nogmaals bedanken voor jouw deelname aan het onderzoek. Als je op de pijl klikt worden je gegevens goed opgeslagen.

Bijlage D. Manipulatie, hoge SES

Groningse Studenten zijn blij over hun positie in de samenleving en zien een rooskleurige toekomst

Sander Joosten

Studenten voor het academiegebouw zomer 2022

© Eva Hulscher/RTV Noord

Er klinken steeds meer geluiden dat het leven van veel studenten zwaar is. Tijdens de corona crisis vereenzaamden veel studenten. Gelukkig is dit zo goed als voorbij. Maar nu is er sprake van hoge inflatie, waardoor boodschappen duur zijn en iedereen veel

moet betalen voor gas en elektriciteit. Welke impact heeft dit op studenten?

Om deze vraag te beantwoorden hebben wij een groot aantal studenten gesproken. In deze gesprekken is duidelijk geworden dat de meeste studenten in Noord-Nederland eigenlijk heel tevreden zijn met hun leven.

“Ik leen maximaal bij DUO, dit geeft mij de kans om veel tijd aan mijn studie en vrienden te besteden”

Zo zegt Sanne, een 24 jarige studente uit Groningen.

De oplossing die Sanne hiervoor heeft is het maximaal lenen bij DUO. Dit is een goede oplossing, want dat biedt haar de kans om veel tijd aan haar studie en vrienden te besteden. Ze verwacht in de toekomst genoeg te verdienen om de schuld af te betalen en nu heeft ze een prettig leven. Met Hidde, een 21 jarige student uit Leeuwarden gaat het ook goed. “Door de stijging van de energieprijzen en de hoge inflatie hebben we in ons studentenhuus niet veel geld voor boodschappen, maar door de kosten te delen kunnen we toch lekker eten. En het is ook erg gezellig en we helpen elkaar. Een huisgenoot bijvoorbeeld die wat minder te besteden heeft helpen we met boodschappen als dat nodig is”.

Uit recent onderzoek blijkt dat 72% een leuke en ontspannen studententijd heeft. 64% van de studenten geeft aan veel vrijheid te hebben tijdens hun studie, waardoor zij de mogelijkheid hebben om hun tijd zelf in te delen. Veel studenten zijn lid van een studentenvereniging, sporten, werken of reizen tijdens hun studiejaar. Zo ook Iris, een 19 jarige studente uit Groningen. “Eigenlijk ben ik vrij weinig bezig met school. De studie is heel interessant en niet zo moeilijk. Vaak spendeer ik mijn tijd met vrienden of ben ik aan het werk. Ik vind het

studentenleven echt heel chill.”

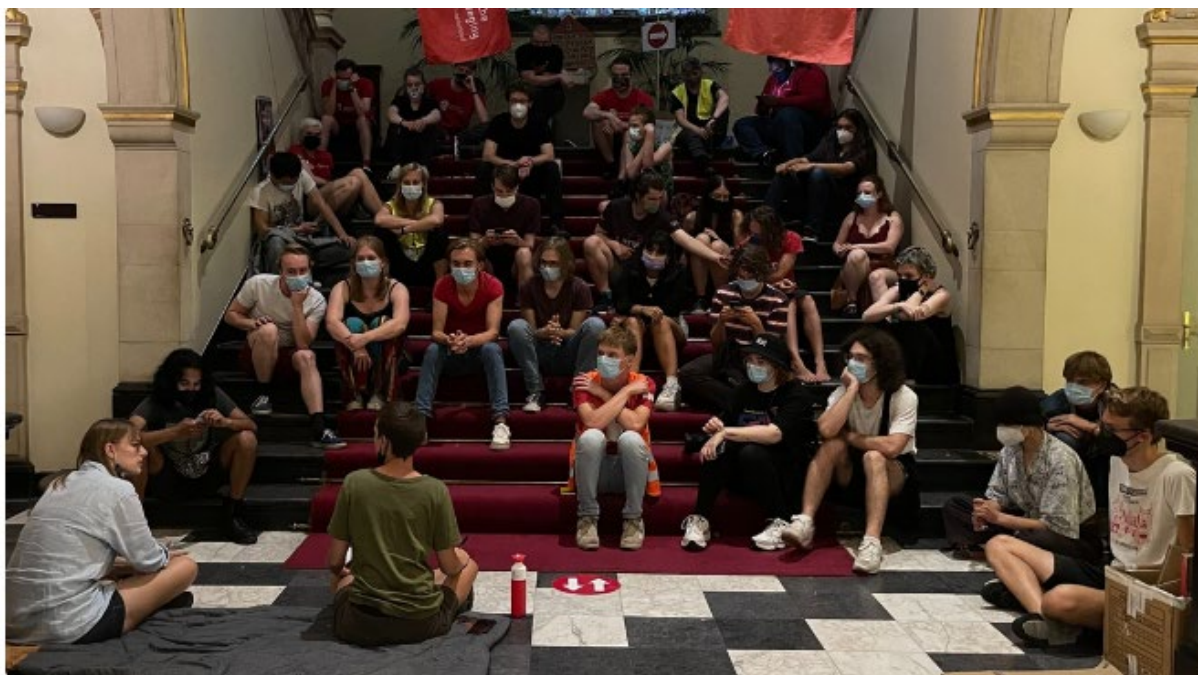
Rooskleurige toekomst met goede vooruitzichten

Veel studenten hebben een bijbaan naast hun studie, waardoor ze werkervaring opdoen. Ze hoeven door hun bijbaan veel minder of zelfs niet te lenen. En als ze lenen, verwachten ze de lening na hun studie makkelijk af te kunnen lossen. Universitaire studenten hebben een vooruitzicht op een goede toekomst. De baankansen zijn heel hoog, het startinkomen is vaak al boven modaal en het inkomen neemt snel toe. “Mijn zus heeft ook een universitaire opleiding afgerond binnen de sociale wetenschappen. Ze kon na haar studie meteen aan het werk en ze vertelt dat ze bijna dagelijks in contact is met recruiters die haar een baan willen aanbieden. Het salaris dat wordt aangeboden is soms bizar hoog”, zegt Johan, een 25 jarige student uit Groningen.

Door het hoge startinkomen en de goede vooruitzichten wat betreft werk en inkomen krijgen universitair opgeleide mensen ook een veel hogere hypotheek, waardoor ze later in goede huizen en in goede buurten kunnen wonen. Mensen met een universitaire opleiding hebben vergeleken met lager opgeleiden minder vaak te maken met chronische ziektes, ze leven gemiddeld 5 jaar langer en in goede gezondheid dan minder hoog opgeleiden. Alles samengevat hebben de meeste universitaire studenten een goed leven en een rooskleurige toekomst.

Bijlage E. Manipulatie, lage SES**Groningse Studenten zijn ongelukkig over hun positie in de samenleving en somber over de toekomst**

Sander Joosten

Studenten tijdens de bezetting van het academiegebouw in 2021

© Eva Hulscher/RTV Noord

Er klinken steeds meer geluiden dat het leven van veel studenten zwaar is. Tijdens de corona crisis vereenzaamden veel studenten. Gelukkig is dit zo goed als voorbij. Maar nu is er sprake van hoge inflatie, waardoor boodschappen duur zijn en iedereen veel moet betalen voor gas en elektriciteit. Welke impact heeft dit op studenten?

Om deze vraag te beantwoorden hebben wij een groot aantal studenten gesproken. Uit deze

gesprekken is duidelijk geworden dat veel studenten in Noord-Nederland de studententijd als erg zwaar ervaren.

“ik heb weinig geld te besteden, want door de hoge studiedruk heb ik niet veel tijd voor een bijbaan.”

Zo zegt Sanne, een 24 jarige studente uit Groningen.

De oplossing die Sanne hiervoor heeft is maximaal lenen bij DUO. Dit leek eerst een goede oplossing, maar nu de rente stijgt voor deze leningen is dit een kostbare keuze. Sanne maakt zich hier veel zorgen over. Hidde, een 21 jarige student in Leeuwarden maakt zich ook zorgen over geld: “Door de stijging van de energieprijzen en de hoge inflatie hebben we in ons studentenhuus vaak te weinig geld over om boodschappen te kunnen doen. Een huisgenoot van ons kan zijn huur zelfs niet meer betalen, we proberen hem te helpen, maar of dit zo kan blijven weten we niet”.

Uit recent onderzoek blijkt dat zeker 68% van de studenten met vergelijkbare problemen te maken heeft. Veel studenten durven de verwarming niet meer aan te zetten uit angst om de energierekening niet te kunnen betalen. Het is volgens hen onbegrijpelijk dat de minima gesteund worden om de energierekeningen te betalen, maar dat studenten, die ook zeer weinig te besteden hebben, het zelf maar moeten uitzoeken.

Niet langer lang leve de lol

Doordat het leven van studenten niet enkel meer lang leve de lol is gaat het ook minder goed met de psychische gesteldheid van studenten. Bijna de helft van de studenten ervaart psychische klachten, zoals depressie en angst. Een nog hoger percentage, 71%, geeft aan terugkerende problemen met slapen te ervaren. Studenten maken zich druk om geld,

studiekeuze en de toekomst. Johan, een 25 jarige student uit Groningen, vraagt zich af of studeren aan de universiteit deze stress wel waard is. “Veel studenten hebben jaren hard gewerkt om hun diploma te halen, maar eindigen vaak in een baan waar helemaal geen academische opleiding voor nodig is. Of ze krijgen een baan die niets met hun studie te maken heeft. Vrienden van mij werken na hun studie bij Albert Heijn of bij callcenters.” Ook uit de cijfers blijkt dat de maatschappij op dit moment vooral behoefte heeft aan mensen met meer relevante en praktische kennis, zoals in de bouw, zorg of de ICT. Salarissen en banen van universitair afgestudeerden vallen daardoor vaak erg tegen en de vooruitzichten op verbetering ook.

Pechgeneratie

Studenten van deze tijd worden vaak onder de naam ‘pech generatie’ omschreven. Onder andere omdat de basisbeurs is afgeschaft en plaats heeft gemaakt voor een leenstelsel. Recent is bekend geworden dat er rente zal moeten worden betaald over de studieschuld. Hiermee wordt de studieschuld van veel studenten nog veel hoger. Dit vooruitzicht vermindert mede hun kansen in de toekomst op een goed huis in een goede buurt, omdat hun aanvraag voor een hypotheek door schulden kan worden afgewezen. Alles samengevat is het leven van veel universitaire studenten moeilijk. Zij zijn ongelukkig over hun positie in de samenleving en hun toekomstperspectief is somber